

Rola środków społecznego przekazu w orędziach Benedykta XVI

Wstęp

Benedykt XVI, jako jeden z nielicznych papieży ery masowej komunikacji, często przedstawiany był w niektórych mediach w sposób mało obiektywny. Wybiórczy przekaz rzeczywistości podważył zaufanie do papieża i mógł wpłynąć na odbiór Jego nauk. Media podejmowały pewną próbę manipulacji świadomością społeczną, ujawniająca się w kontekście debat dotyczących chociażby problemów etycznych¹, których uczestnikiem i często kreatorem są media. Ogłoszona przez Benedykta XVI abdykacja, w oczach niektórych dziennikarzy dała nadzieję na „otwarcie” Kościoła², przede wszystkim w kwestiach moralnych.

Generalnie jednak rzecz biorąc, atrakcyjne, choć może nie dla wszystkich, prezentowanie w mediach własnej wizji świata trudno od razu określić mianem manipulacji. Występuje ona wówczas, gdy przyjmuje się ściśle sprecyzowaną, dalekosiężną strategię, której cel, oraz prowadzące do niego środki, zmierzają do wywołania u odbiorcy pewnych konkretnych reakcji, czy przyjęcia wykreowanego przez nią poglądu na świat oraz opinii o wydarzeniach szeroko omawianych w mediach. Prezentowane treści zestawiane są często z opiniotwórczym komentarzem, który pisany jest zgodnie z wyznaczoną z góry linią redakcyjną. Nadaje się dużą rangę zdarzeniom mało ważnym, wręcz nieistotnym, przemilczając jednocześnie to, co może być ważne dla życia społecznego. Tym samym, nie pozostawia się odbiorcy możliwości własnego osądu rzeczywistości i przedstawianych argumentów.

¹ Dotyczyło to kwestii nie pasujących do prezentowanego przez dane medium obrazu świata - aborcji, eutanazji, antykoncepcji czy związków homoseksualnych.

² Szczególnie w środowiskach lewicujących otrzymał miano słabego i konserwatywnego papieża, jakoby samo bycie konserwatywnym było z natury czymś złym. Pojawiły się prywatne wyobrażenia o nowym papieżu, który zmienił podejście Kościoła do wytycznej przez Tradycję linii obyczajowej.

Biorąc pod uwagę powyższe racje, trzeba stwierdzić, że szeroko rozumiane media pełnią rolę w kształtowaniu, a także w zniekształcaniu, świadomości jednostek i zbiorowości oraz środowiska kulturowego.

Na tym tle widać wyraźnie, że bez zdefiniowania roli, jaką mają pełnić środki społecznego przekazu trudno o obiektywny obraz świata przekazywany za ich pośrednictwem. „Dla wielu bowiem osób, pisze Benedykt XVI, rzeczywistością jest to, co media uznają za rzeczywiste”³. Problem z określeniem znaczenia środków komunikacji w dzisiejszej kulturze jest coraz trudniejszy do rozwiązania. Papież jako lider wspólnoty religijnej czy duchowej jest jednocześnie tym, który okazuje się umiejętnym uczestnikiem debaty intelektualnej. Doświadczając krytyki ze strony mediów, jednocześnie przytacza argumenty, które ukazują zadania środków społecznej komunikacji. W tym wysiłku centralne miejsce zawsze zajmuje prawda oraz człowiek i jego dobro⁴.

Artykuł przedstawia rolę jaką Benedykt XVI powierza szeroko rozumianym mediom. W orędziach papieża można wyróżnić kilka wartości, które razem wskazują rolę środków społecznego przekazu w społeczeństwie informacyjnym. Są to: prawda, dobro wspólne, godność człowieka oraz płynący z niej szacunek dla rodziny. Stanowią one dla mediów wyzwanie w procesie kształtowania obrazu rzeczywistości. Wytaczają one również linię argumentacji niniejszego opracowania.

1. Prawda

Podstawą komunikacji międzyludzkiej jest zaufanie. Opiera się ono na założeniu, że człowiek zdolny jest do poznania prawdy o rzeczywistości oraz do przekazywania tej poznanej prawdy innym.

³ Orędzie na XLI Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu *Dzieci i środki przekazu jako problem wychowawczy* (24 stycznia 2007), n. 1.

⁴ Analizie poddano orędzie Benedykta XVI na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu. W trakcie pontyfikatu papież napisał ich siedem. I choć na pierwszy rzut oka nie są one ze sobą powiązane, to po głębszej analizie okazuje się, że tworzą one spójną całość. Ponadto, można dostrzec w nich nawiązania do nauczania Jana Pawła II. Jest to wyraz kontynuacji linii wytyczonej przez poprzednika.

Zatem, warunkiem sensownej komunikacji międzyludzkiej jest **ufność**, że osoba, która coś komunikuje, przekazuje to zgodnie z **poznaną** prawdą. W związku z powyższym, adekwatne do rzeczywistości komunikaty są także podstawą komunikacji medialnej.

Zaufanie to nie może wynikać z naiwności, gdyż nie prowadzi *a priori* do wniosku, że drugi człowiek zawsze będzie żył w prawdzie i w zgodzie z jej wymaganiami, to znaczy poznawał ją w sposób **adekwatny** do rzeczywistości. Jednocześnie, jak wskazuje Marian Machinek, pojedynczy człowiek jest w stanie ogarnąć swoim umysłem **prawdę** o świecie jedynie fragmentarycznie⁵. W świetle tych założeń **nasuwa się** wniosek, że człowiek potrzebuje dialogu, wspólnego **poszukiwania** prawdy, aby zrealizować zdolność do prawdy. Z kolei wysiłek ten zakłada możliwość jej poznania.

Rodzi się zatem pytanie: co wówczas, gdy prawda jest **niedostępna** dla człowieka, czyli nie może jej poznać? Odpowiadając na to **pytanie**, należy stwierdzić, że konsekwencją zanegowania dążenia do **prawdy** jest niezdolność człowieka do komunikacji, także tej **masowej**. „Znaczenie zarówno świata nauki, jak i świata mediów bazuje na założeniu, że ich celem jest poznanie prawdy o świecie”⁶. Bez niej nie ma ani nauki, ani komunikacji. Człowiek skazuje się na jałową **przestrzeń**, bez wyraźnych znaczeń. Sens ma jedynie to, co w danym **momencie** jest użyteczne lub sprawia przyjemność.

Benedykt XVI widzi źródło manipulacji świadomością odbiorców w zaniku wrażliwości na prawdę. Pracownicy mediów nie powinni zadowalać się prawdami częściowymi czy prowizorycznymi. Ich rolą jest dążenie do jej całkowitego poznania i przekazania obiektywnych faktów, bez dodatkowego wypaczania rzeczywistości. Często bowiem jednak dochodzi do tego, że w przypadku pewnych wydarzeń, media są wykorzystywane nie po to, aby informować społeczeństwo, lecz by kreować tę rzeczywistość⁷. Wszystko to prowadzi do niebezpieczeństwa, na które wskazywał już Jan Paweł II, a

⁵ Por. M. Machinek, *Nowa etyka poprzez nowe pojęcia? Problematyka manipulacji świadomości społecznej w dyskusji bioetycznej*, „Studia Elbląskie”, XII (2011), s. 330.

⁶ Ibidem, s. 331.

⁷ Por. Benedykt XVI, Orędzie na XLII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu *Szukanie prawdy, by się nią dzielić* (24 stycznia 2008), n. 3.

mianowicie wykorzystywania siły sugestii do narzucania innym tego, co uważa się za prawdę⁸.

Papież Benedykt XVI wskazując zadania osób odpowiedzialnych za środki społecznego przekazu, twierdzi, że ich rola polega na szukaniu „tego, co stanowi najgłębszy fundament i sens ludzkiego życia osobowego i społecznego, i to przekazywać”⁹. Jego zdaniem, najwyższym powołaniem środków komunikacji jest poszukiwanie i ukazywanie prawdy o człowieku i obrona społeczeństwa przed tymi, którzy próbują ją negować bądź niszczyć¹⁰. Bowiem dialog mający podstawę we wspólnym szukaniu prawdy prowadzi do lepszego porozumienia i większej tolerancji¹¹.

Benedykt XVI formułuje moralne, ale i praktyczne zadania. Wskazuje, że przedstawiciele mediów powinni zawsze zabiegać o rzetelne relacjonowanie wydarzeń, wyczerpujące wyjaśnianie zagadnień publicznych i uczciwe przedstawianie różnych punktów widzenia. Dla papieża, który wiele razy prowadził akademickie dysputy, prawdziwy dialog opiera się na rzetelnym przygotowaniu argumentów w zgodzie z wymaganiami rozumu. Dlatego zauważa on, że „człowieka nie może zadowolić zwykła wymiana w duchu tolerancji sceptycznych opinii i doświadczeń życiowych”¹². Papieżowi chodzi o zachowanie obiektywizmu, tak, aby odbiorca miał możliwość mądrego wyboru, który zaspokoi jego pragnienie sensu, prawdy, piękna i dobra. Innymi słowy, zdolność człowieka do prawdy nie aktualizuje się w prostych odpowiedziach.

⁸ Por. Jan Paweł II, Orędzie na Światowy Dzień Pokoju *Nie ma pokoju bez sprawiedliwości, nie ma sprawiedliwości bez przebaczenia* (01 stycznia 2002), n. 6.

⁹ Benedykt XVI, Orędzie na XL Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu *Środki przekazu: sieć komunikacji, jedności i współpracy* (24 stycznia 2006), n. [b.n.].

¹⁰ Por. Benedykt XVI, *Szukanie prawdy, by się nią dzielić*, n. 5.

¹¹ Por. Benedykt XVI, Orędzie na XLIII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu *Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechniać kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni* (24 stycznia 2009), n. [b.n.].

¹² Benedykt XVI, Orędzie na XLVI Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu *Milczenie i słowo drogą ewangelizacji* (24 stycznia 2012), n. [b.n.].

2. Dobro wspólne

Niebezpieczeństwo, jakie grozi środkom społecznego przekazu polega na tym, iż mogą one przekształcić się w narzędzia służące realizacji indywidualnych interesów.

W związku z powyższą tezą rodzą się pytania, które stawia także Benedykt XVI: czy można pozwolić na to, aby środki społecznego przekazu służyły promowaniu fragmentarycznej wizji świata, kształtowanej przez różne ideologie, które używają mediów do manipulowania sumieniami? Czy ich rola nie powinna raczej koncentrować się na człowieku i dobru wspólnym, kształtując etyczne postawy człowieka? Czyli, czy ich zadanie nie polega na służbie społeczeństwu, z jego różnymi grupami społecznymi?

Pewne rozwiązanie podsuwa samo pojęcie środków społecznego przekazu. Składa się na nie przymiotnik określający ich społeczną funkcję. Intuicyjnie niejako odpowiada on na postawione pytania. Pojęcie to pokazuje, że celem komunikacji jest budowa społeczeństwa, rozumianego nie jako kolektyw, ale jako zbiór poszczególnych indywidualnych osób, gdzie każda z nich ma prawo głosu. Na tak rozumianym społeczeństwie bazuje podstawowa rola szeroko rozumianych mediów.

Benedykt XVI wskazuje, że współuczestnictwo społeczeństwa w działalności środków społecznego przekazu wynika z ich natury. Bezpośrednia komunikacja stwarza potencjał, który może służyć wspólnemu dobru i jest dziedzictwem, które należy chronić i rozwijać. W nowoczesnych społeczeństwach instytucje medialne powinny pełnić funkcję chroniącą państwo i społeczeństwo przed skutkami rozpowszechniania się niechęci, czy wręcz obojętności wobec wysiłku intelektualnego¹³. Z ich społecznej natury wynika fakt, że ich zadaniem jest troska o dobro wspólne społeczeństwa. Podstawowym dobrem społecznym jest człowiek i jego życie. Środki społecznego przekazu, bazując na swojej naturalnej roli, powinny zachęcać, także przykładem, do poszukiwania prawdy o człowieku.

Z faktu, że media posiadają pewną formę władzy, którą często nazywa się „czwartą władzą” oraz dowiedzionej wyżej kwestii, iż są

¹³ Por. R. Sojak, *Dzieci zamykają oczęta, czyli odmowa wiedzy a kleptokracja*, „Rzeczy Wspólne”, 1 (11) 2013, s. 67.

dobrem przeznaczonym dla wszystkich ludzi, wynika potrzeba ochrony tych wartości, które płyną z dobra wspólnego. Dlatego jak każda władza i jednocześnie służba publiczna muszą podlegać ścisłej kontroli¹⁴. Kontrola ta, ma przynajmniej dwa wymiary: osobisty i społeczny. Pierwszy polega na krytycznym odbieraniu przekazywanych informacji tak, aby zawsze podejmować wysiłek poszukiwania prawdy. Drugi natomiast zobowiązuje społeczeństwo do nadzoru nad działalnością mediów w zakresie legalności, czyli na ile działają one zgodnie z prawem i czy szanują prawa osób biorących udział w przestrzeni medialnej.

3. Godność człowieka

Obecność środków społecznego przekazu na trwałe wpisała się w codzienne życie wielu ludzi. Co do zasady, mają one służyć człowiekowi w osiąganiu zdrowego rozwoju. Benedykt XVI dostrzega również potencjał zawarty w cyfrowym świecie. Nie jest nastawiony negatywnie do nowych technologii. W jego wypowiedziach można zauważyć troskę o racjonalne korzystanie z możliwości jakie oferują środki społecznej komunikacji. Osiągnięcia ludzkiego umysłu, także w zakresie mediów, są narzędziami służącymi do budowy dobra osoby i całej ludzkości. Nie mogą zatem stanowić celu samego w sobie, prowadząc do pomniejszania godności człowieka.

Papież postrzega ich rolę jako integralny element antropologiczny. Wpływają one bowiem na podstawowe wymiary człowieka i prawdy o nim¹⁵. Benedykt XVI jest przekonany, że zadanie środków przekazu tworzących sieć komunikacji, wspólnotę i przestrzeń współpracy polega na uświadamianiu mężczyznom, kobietom i dzieciom godności ludzkiej oraz uczeniu odpowiedzialności za drugiego człowieka¹⁶.

Odpowiedzialność za drugą osobę wyraża się w trosce o relacje z nią. Nie sposób bowiem zastąpić bezpośredniego kontaktu z ludźmi

¹⁴ Por. Benedykt XVI, *Środki przekazu: sieć komunikacji, jedności i współpracy*, n. [b.n.].

¹⁵ Por. *Szukanie prawdy, by się nią dzielić*, n. 4.

¹⁶ Por. Benedykt XVI, *Środki przekazu: sieć komunikacji, jedności i współpracy*, n. [b.n.].

kontaktem wirtualnym. Benedykt XVI dostrzega zagrożenie związane z budowaniem fałszywego obrazu samego siebie za pośrednictwem nowych mediów. Osoba objawia prawdę o sobie przez swoją twarz, gesty, ciało. Dla papieża jest to moment, „kiedy osoby wymieniają informacje, mówią o sobie, dzielą się swoją wizją świata, swoimi nadziejami, swoimi ideałami”¹⁷. Dlatego tak ważne jest tworzenie prawdziwego obrazu, aby każdy miał możliwość rozróżnienia bodźców i odpowiedzi na pytania, które są istotne w jego życiu¹⁸. Manipulowanie obrazem samego siebie stanowi według Benedykta XVI zagrożenie dla relacji międzyludzkich. Zaufanie bowiem buduje się w oparciu o prawdę. Z tej racji, twierdzi papież, o wartości prezentowanego obrazu nie decyduje popularność, a jedynie przedstawienie całej prawdy¹⁹. Budowanie fałszywego obrazu siebie może umacniać samozadowolenie i zamykać w egoizmie.

Wszelkie próby manipulacji, czy kreowania rzeczywistości, wywierają głęboki wpływ na wszystkie sfery życia ludzkiego (moralną, intelektualną, religijną, uczuciową, kulturową) i w konsekwencji prowadzą do pogwałcenia godności i dobra człowieka²⁰. Rozdzielenie zasad etycznych od prezentowanych treści niekorzystnie wpływa na wybory moralne człowieka, co w ostateczności prowadzi do naruszenia wolności osoby. Manipulacja, szczególnie w zakresie problemów etycznych, powoduje, że człowiek nie kieruje się tym, co sam rozpoznaje jako słuszne, ale wybiera to, co ktoś inny uznał za dobre. Według Benedykta XVI usprawiedliwianie czy narzucanie wypaczonych wzorów życia osobistego, rodzinnego czy społecznego czynione pod pretekstem przedstawiania rzeczywistości, służy jedynie podporządkowywaniu człowieka dominującej w danym momencie logice narzucanej przez partykularne interesy.

¹⁷ Benedykt XVI, Orędzie na XLV Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu *Nowe technologie komunikacyjne i głoszenie Ewangelii* (24 stycznia 2011), n. [b.n.].

¹⁸ Por. Benedykt XVI, *Milczenie i słowo drogą ewangelizacji*, n. [b.n.].

¹⁹ Por. Benedykt XVI, *Nowe technologie komunikacyjne i głoszenie Ewangelii*, n. [b.n.].

²⁰ Por. Benedykt XVI, *Szukanie prawdy, by się nią dzielić*, n. 3; Jan Paweł II, n. 6.

Nowe technologie kreują nowy świat kontaktów i więzi międzyludzkich. Trzeba zatem pytać: kim jest człowiek? Jaka jest jego godność, także w kontekście tego nowego świata? Człowiek przez swoją naturę zakorzeniony jest w realnym świecie, w którym niektóre bodźce (np. cierpienie) przypominają mu, że rzeczywiście żyje. Nowy świat, eliminuje te nieprzyjemne czynniki, ograniczając życie ludzkie do przyjemności, oferując namiastkę nieśmiertelności. Jest to ryzyko, wskazuje Benedykt XVI, prowadzące do redefinicji pojęcia „bliźniego” i odrzucenia osobowego kontaktu z nim²¹.

Poszanowanie godności osoby ludzkiej wyraża się także w odpowiedzialnym wyborze słów, obrazów, czy ogólnie mówiąc treści przekazywanych za pośrednictwem nowych mediów. Benedykt XVI zauważa, że ich niewłaściwy dobór może deprecjonować człowieka.

4. Szacunek dla rodziny

Rodzina jest dla papieża fundamentem każdej kultury i społeczeństwa. Jej podstawowym zadaniem jest wychowywanie dzieci, które z czasem włączają się w budowanie stosunków społecznych. Obejmuje ono także edukację medialną, rozumianą jako przygotowanie do korzystania z różnego rodzaju rozwiązań komunikacyjnych. Na tym tle wyłania się kolejne zadanie środków masowego przekazu. Polega ono przede wszystkim na wspieraniu i promowaniu małżeństwa i życia rodzinnego²². Benedykt XVI poświęca dużo miejsca temu zagadnieniu, wskazując szczególnie na potrzebę właściwego przygotowania dzieci do funkcjonowania w cyfrowym świecie. Chcąc jednakże zachować naukową obiektywność należy wskazać, że środki społecznego przekazu mogą także umacniać więzi rodzinne. Rodzina bowiem, może dzięki nim utrzymywać kontakt, dzielić się swoimi przeżyciami, pokonywać odległości, nawet gdy są duże. Papież podkreśla również użyteczną rolę mediów w procesie

²¹ Por. Benedykt XVI, *Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechnić kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni*, n. [b.n.].

²² Por. Benedykt XVI, *Środki przekazu: sieć komunikacji, jedności i współpracy*, n. [b.n.].

nauczania i komunikacji. Środki komunikacji przyczyniają się tym samym do postępu społecznego i budowania ładu na ziemi²³.

Zdolność środków społecznego przekazu do kształtowania kultury powoduje, że pełnią w społeczeństwie rolę edukacyjną. Jest to zadanie, które może pozytywnie wpływać na rozwój człowieka, bowiem jak zauważa Benedykt XVI, edukacja ta ma służyć promowaniu i informowaniu odbiorców o oczekiwaniach i prawach rodziny oraz ukazywać jej piękno²⁴. Jednakże, środki społecznego przekazu – pisze papież – mogą służyć pomocą w wychowywaniu dzieci, tylko wówczas, gdy bronią podstawowych wartości – prawdziwej wartości małżeństwa i życia rodzinnego²⁵. Osiągną to poprzez czynną i krytyczną postawę czytelników, widzów i słuchaczy²⁶, w tym także dzieci. Generalnie rzecz ujmując, „przygotowanie do właściwego korzystania z mediów jest ważne dla kulturalnego, moralnego i duchowego rozwoju dzieci”²⁷. Od tego przygotowania mogą zależeć wybory jakie dziecko podejmie na dalszych etapach swojego życia.

Na podstawie powyższej konstatacji, należy również stwierdzić, iż środki społecznej komunikacji biorąc udział w wychowywaniu dzieci są odpowiedzialne, na równi z rodzicami, za przygotowanie dzieci do funkcjonowania w cyfrowym świecie. Stwarza to ogromny potencjał, który można wykorzystać w celu promowania prawdy, dobra i piękna. Z drugiej strony istnieje też ryzyko wykorzystania tej pozycji do zniewolenia umysłów, po to, aby zyskać odbiorcę. Dla papieża „wszelkie tendencje by tworzyć programy bądź inne produkty – w tym również filmy animowane i gry wideo, które dla rozrywki ukazują w sposób pozytywny przemoc i zachowania aspołeczne bądź trywializują ludzką płciowość, to perwersja, tym bardziej odrażająca, gdy są to programy przeznaczone dla dzieci i młodzieży”²⁸. Ordynarne treści mają wpływ na etyczne wybory człowieka i w konse-

²³ Por. Benedykt XVI, *Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechnić kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni*, n. [b.n.].

²⁴ Por. *Szukanie prawdy, by się nią dzielić*, n. 1.

²⁵ Por. *Dzieci i środki przekazu jako problem wychowawczy*, n. 3.

²⁶ Por. *ibidem*, n. 2.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*, n. 3.

kwencji prowadzą do niebezpiecznych skutków dla rodziny, a tym samym dla społeczeństwa.

Benedykt XVI w pierwszym orędziu swojego pontyfikatu pisze, że „prawdziwa komunikacja wymaga moralnej odwagi i stanowczości”²⁹. Na tym założeniu opiera się formacja, która ma za zadanie uczyć odpowiedzialnego i krytycznego korzystania z mediów, tak aby ludzie posługiwali się nimi w sposób rozumny³⁰, szanując przy tym dobro rodziny. Właśnie dlatego, dodaje papież, współczesne media, chcąc uczestniczyć w wychowywaniu rodziny, a przez nią społeczeństwa, muszą przezwyciężyć pokusę manipulacji i stawiać sobie za cel służbę.

Wnioski

Podsumowując, należy po pierwsze podkreślić fakt, że Benedykt XVI, pomimo swojego wieku, odnajduje się w rzeczywistości budowanej przez środki społecznej komunikacji. Wskazuje na to chociażby słownictwo, którym posługuje się w orędziach wydanych na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu. Jest ono aktualne i zawiera zwroty techniczne (*cyberspace, social networks*, pokolenie cyfrowe) właściwe dla języka nowych mediów. Jest to ważne, chociażby z punktu widzenia młodych ludzi, dla których nowy wirtualny świat nie jest obcy. Może to stworzyć przestrzeń dialogu między nimi a papieżem i sprawić, że rola jaką papież przypisuje mediom w dzisiejszym świecie zostanie zauważona także przez tych, którzy na co dzień uczestniczą w masowej komunikacji.

Analiza badawcza wybranych orędzi pokazuje również, że papież w sposób precyzyjny, z właściwą dla filozofa ścisłością, opisuje zagrożenia jakie płyną z niewłaściwego korzystania ze środków masowej komunikacji. Jest ich wiele i tyleż samo jest konsekwencji. Niemniej, podstawowym zagrożeniem, przed którym ostrzega papież, jest relatywizm. Przekonanie, że nie istnieje prawda jako taka, prowadzi do tego, że człowiek nie może jej poznać. W konsekwencji zatem, nie jest on zdolny przy pomocy praktycznego rozumu po-

²⁹ Benedykt XVI, *Środki przekazu: sieć komunikacji, jedności i współpracy*, n. [b.n.].

³⁰ Por. *ibidem*.

rządkować świata, czyli określać co jest dobre, a co złe. Oferowany odbiorcy przekaz medialny sprowadza się do kakofonii idei, prowadząc do tego, że media nie przedstawiają już świata, lecz zmniejszają go do wielkości szklanego ekranu, tak, aby pasował do przyjętych z góry rozmiarów.

Benedykt XVI zachowując naukową obiektywność wskazuje również pozytywną rolę środków społecznego przekazu. Objawia się ona wówczas, gdy przyczyniają się one do umacniania więzi rodzinnych i społecznych. Ponadto, media pełnią rolę edukacyjną i wychowawczą. Cięży na nich zatem odpowiedzialność za kształt przyszłego pokolenia, które będzie musiało skutecznie rozwiązywać problemy moralne, przed jakimi staną w przyszłości. Środki społecznego przekazu są dla papieża swoistym areopagiem. Benedykt XVI zachęca chrześcijan do znalezienia w nim swojego miejsca, tak, aby nie zabrakło głosu tych, którzy wierzą w Prawdę.

Nie mniej ważne jest zadanie jakie powinny pełnić środki społecznej komunikacji, do którego zostały powołane. Benedykt XVI zwraca w swoim nauczaniu uwagę na to, że media gwarantują podstawowe dobro, jakim jest informacja. Zapewniają wolny przepływ myśli, także tych dotyczących solidarności i sprawiedliwości społecznej. Przyczyniają się do budowania porozumienia między narodami i pomagają prowadzić dialog w sprawie pokoju. Dlatego ich rola nie ogranicza się jedynie do rozpowszechniania idei. Rolą środków społecznego przekazu jest udział, poprzez przekazywanie prawdy, szacunek dla osoby i rodziny, w dążeniu do dobra wspólnego i troska o sprawiedliwy i solidarny świat.

Streszczenie

Środki społecznego przekazu przekazują informacje z różnych stron świata zmniejszając go do wymiaru szklanego ekranu. Pełnią zatem rolę w kształtowaniu, a także w zniekształcaniu, świadomości jednostek i zbiorowości, a także środowiska kulturowego. W tym kontekście konieczne jest określenie roli jaką mają pełnić. Benedykt XVI, jako lider wspólnoty religijnej, a także osoba, której słowa i gest poddawane były manipulacji, wskazuje w orędziach na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu zadania, jakie pełnić muszą szeroko rozumiane media, aby przedstawiać prawdziwy obraz

świata. Analiza wskazanych orędzi doprowadziła do wniosku, że rola środków społecznego przekazu opiera się na czterech wartościach: prawdzie, dobru wspólnym, godności człowieka, dobru rodziny. Benedykt XVI formułuje moralne i praktyczne zadania wskazując, że przedstawiciele mediów powinni zawsze zabiegać o rzetelne relacjonowanie wydarzeń, wyczerpujące wyjaśnianie zagadnień publicznych i uczciwe przedstawianie różnych punktów widzenia szanując godność osoby i dobro rodziny. Chodzi o zachowanie obiektywizmu, tak aby odbiorca miał możliwość mądrego wyboru, który zaspokoi jego pragnienie sensu, prawdy, piękna i dobra. Ich rola nie ogranicza się jedynie do rozpowszechniania idei, są one też narzędziami wspomagającymi budowę bardziej sprawiedliwego i solidarnego świata.

Summary

The role of Mass Media in Benedict XVI's Messages

Mass media transmit information from different parts of the world reducing its size to that of a glass screen. Therefore, they play a role in shaping and distorting the awareness of both the individuals and the communities and the cultural society as well. In this context, the role they should play must be specified. Benedict XVI as the leader of a religious community and a person whose words and gestures were manipulated, points out in his messages for the World Communications Day tasks which the mass media need to fulfill in order to portray the real picture of the world. The analysis of the above mentioned messages has led to the conclusion that the role of mass media is based on four values: truth, common welfare, human dignity, family welfare. Benedict XVI formulates moral and practical responsibilities paying attention to the fact that the representatives of the media should always strive for reliable reports of the events, thorough explanations of the public issues and fair presentation of different points of view with respect to one's dignity and family welfare. It is about maintaining objectivity in order to provide the recipient with the opportunity to make the right choice which will fulfill one's needs of the sense, the truth, the beauty and the good. Their role is not only limited to spreading the ideas but also to work as helping tools in building a fairer and united world.

Bibliografia

Benedykt XVI, Orędzie na XL Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu *Środki przekazu: sieć komunikacji, jedności i współpracy* (24 stycznia 2006).

Benedykt XVI, Orędzie na XLI Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu *Dzieci i środki przekazu jako problem wychowawczy* (24 stycznia 2007).

Benedykt XVI, Orędzie na XLII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu *Szukanie prawdy, by się nią dzielić* (24 stycznia 2008).

Benedykt XVI, Orędzie na XLIII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu *Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechniać kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni* (24 stycznia 2009).

Benedykt XVI, Orędzie na XLV Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu *Nowe technologie komunikacyjne i głoszenie Ewangelii* (24 stycznia 2011).

Benedykt XVI, Orędzie na XLVI Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu *Milczenie i słowo drogą ewangelizacji* (24 stycznia 2012).

Jan Paweł II, Orędzie na Światowy Dzień Pokoju *Nie ma pokoju bez sprawiedliwości, nie ma sprawiedliwości bez przebaczenia* (01 stycznia 2002).

Machinek M., *Nowa etyka poprzez nowe pojęcia? Problematyka manipulacji świadomości społecznej w dyskusji bioetycznej*, „Studia Elbląskie”, XII (2011), s. 329-338.

Sojak R., *Dzieci zamykają oczęta, czyli odmowa wiedzy a kleptokracja*, „Rzeczy Wspólne”, 1 (11) 2013, s. 60-69.